

KANSALAIPOISTOJEN LIITTO Kol
MEDBORGARINSTITUTENS FÖRBUND MiF ry

ASiantuntijalausunto

11.2.2021

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Asia Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
Viite VNS 3/2020 vp

Kansalaisopistojen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta. Vaikka ohjelmassa on Suomessa edistytty monessa tavoitteessa, toimia on kuitenkin nopeutettava ja laajennettava, jotta ne voidaan saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. **Agenda2030:n kantavana ja läpileikkaavana teemana on, että kukaan ei jäisi kehityksestä jälkeen:** tämä on myös koko kansalaisopistotoiminnan päätarkoitus.

Suomen omia kestävän kehityksen mahdollistavia vahvuuksia ovat erityisesti osaaminen ja yhteiskunnan vakaus. Turvallisesti ja kestävästi kehittyvä maailma on luonnollisesti myös suomalaisten etu. Liiton mielestä on hienoa, että Suomessa kuullaan myös kansalaisraatia kestävän kehityksen kansallista tilaa ruodittaessa. Tästä on puhunut myös Sastamalan Opiston emeritusrehtori Kari Kotiranta eurooppalaisen kestävän kehityksen Grundtvig-yhteistyöhankkeen hankeyhteenvedossa: *”Yksittäinen ihminen on osa kestävästä kehitystä omien valintojensa ja tekojensa kautta. Hän voi vaikuttaa päätöksentekoon muun muassa äänestämällä. Hän voi ottaa kantaa hankkeisiin, jotka edistävät tai ehkäisevät kestävästä kehitystä, osallistua kansalaisvaikuttamiseen, järjestöihin, koulutustilaisuuksiin oppilaana tai opettajana tai osallistumalla vaikkapa kansalaisopiston kursseille.”* (ks. tarkemmin liite lausunnon lopussa)

Avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet kaikille

Kansalaisopistojen liitto tukee toimintaohjelman kaikkien tavoitteiden ja niiden alatavoitteiden edistämistä, mutta erityisen voimakkaasti haluamme nostaa esiin tavoitetta neljä, jossa halutaan *”taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet”*.

Alatavoitteista erityisesti kohta 4.3 *”ammattillisen koulutuksen reformi on lisännyt joustavuutta opintoihin pääsyn ja suorittamisen osalta”* on Suomessa lisännyt toisen asteen ja kansalaisopistojen yhteistyötä esimerkiksi tutkinnon yhteisten osien suorittamisessa. Opistojen verkosto tarjoaa mahdollisuuden koulutukseen koko maassa. Opistojen tarjoama koulutus antaa valmiuksia opiskeluun sekä yhteiskunnassa toimimiseen kaikenikäisille syrjäytymisvaarassa oleville.

Kohdassa 4.4 puolestaan vaaditaan, että *”jatkuvaan oppimiseen kiinnitetään enenevästi huomiota”*. Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi joulukuussa 2020 Osaaminen turvaa tulevaisuuden -raportin, joka sisältää 27 toimenpidettä jatkuvan oppimisen uudistamiseksi vastaamaan tulevaisuuden tarpeisiin.

Monet raportissa ehdotetuista toimenpiteistä soveltuvat erinomaisesti myös eri puolilla maata toimiville kansalaisopistoille toteutettaviksi. On muun muassa tärkeää tunnistaa ja tunnustaa jatkossa niin työssä kuin muutoinkin hankittua osaamista, luoda osaamisen kartoittamisen välineitä osana jatkuvan oppimisen palveluja, tiivistää työpaikkojen ja osaamispalveluiden tarjoajien välistä yhteistyötä, luoda uusia, lyhytkestoisia osaamispalveluja, räätälöidä ja kehittää koulutustarjontaa erilaisten aliedustettujen ryhmien tarpeisiin, kehittää ennakointimalleja, tunnistaa ja sanottaa paremmin oppijalla jo olemassa olevaa osaamista, vahvistaa kaikenikäisten digiosaamista ja digipalveluiden käyttöä, kehittää aikuisten ohjausta ja neuvontapalveluja sekä tukea hakevaa toimintaa.

Kaikkia edellä lueteltuja jatkuvan oppimisen toimenpide-ehdotuksia yhdistää ajatus oman osaamisen sanottamisesta. Kansalaisopistojen liitto kehittää tätä kansalaistaitoa kuluvan vuoden aikana yhteistyössä Sitran Osaamisen aika -koordinaatioverkoston ja Opintokeskus Siviksen kanssa.

Maaliskuussa 2021 alkavissa kuntakokeiluissa kansalaisopistoilla on myös merkittävä rooli jatkuvan oppimisen jalkauttamisessa. Monet kansalaisopistot ovat mukana kuntakokeiluissa tarjoamalla muun muassa matalan kynnyksen koulutusta alle 30-vuotiaille nuorille, joilla ei ole opiskelupaikkaa tai jotka ovat työttömiä tai pitkäaikaistyöttömiä. Kuntakokeiluissa jatkuvan oppimisen teemaan liittyvät myös maahanmuuttajille kohdenetut ohjaus- ja koulutuspalvelut, mikä on merkittävä asia niissä kunnissa, joissa on paljon maahanmuuttajia. Kansalaisopistot antavat osallistujille valmiuksia opiskeluun, työelämätaitoihin sekä ylipäätään mielekkäseen ja merkitykselliseen arkipäivän toimintaan.

Alatavoitteessa 4.7. todetaan, että *”kestävä kehitys läpäisee kaikki koulutusasteet varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle (myös ammatillinen), ja sisältyy myös korkeakoulujen kanssa käytyihin sopimusneuvotteluihin”*. Kansalaisopistojen liitto suunnitteli yhteistyössä Opetushallituksen Ilmastovastuu koulutuksessa -vaikutusohjelman asiantuntijan kanssa suurelle yleisölle suunnattuja keskustelutilaisuuksia MTV3:n ja Porin kaupungin SuomiAreenaan vuosille 2020 ja 2021. Vuoden 2020 SuomiAreena jouduttiin koronaviruspandemian vuoksi perumaan ja vuoden 2021 järjestäminen on tällä hetkellä samasta syystä epävarmaa.

Valkeakoski-opiston yhteistyökumppaneineen Erasmus+ -rahoituksen turvin toteuttamassa hankkeessa (Developing Eco Skills for a Green Economy (DECOS) 2018–2020 (Erasmus+ KA2)) kehitettiin **kestävän kehityksen koulutuspaketti aikuisille**. Kohderyhmänä olivat erityisesti heikommassa asemassa olevat kuten työttömät ja syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt. Hankkeen tavoitteena oli edistää ruohonjuuritason ekotaitoja kuten kierrätystä, jätteidenkäsittelyä ja energiatehokkuutta sekä edistää koulutuksen avulla jatkokoulutukseen ja työmarkkinoille pääsyä.

Kansalaisopistojen opetussisällöistä löytyy myös koronakevätkaudella 2021 useita kohtia Agenda 2030 -toimintaohjelmasta: terveys ja hyvinvointi, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus, energian käyttö, kestävät yhteisöt ja yhteisöllisyys, kestävä kuluttaminen, luonnon monimuotoisuuden kunnioittaminen ja ympäristöstä huolehtiminen. **Tällaisilla opetussisällöillä vahvistetaan ja jalkautetaan ekososiaalisen sivistyksen käsitteen (tavoite 13, alatavoite 13.3.) leviämistä ja ymmärtämistä kaikenikäisten kansalaisten keskuudessa.**

Myös paikallisen ja globaalin kulttuuriperinnön vaalimisessa kansalaisopistojen panos on merkittävä. Opistoilla on monenlaiset verkostot ruohonjuuritason käsityö- ja taidetoimijoihin – sekä ammattilaisiin että harrastajiin. Kansalaisopistojen toiminta pitää jatkossakin turvata niin, että ne pystyvät toimimaan yhteisöllisenä alustana kulttuurialan toimijoille.

Yhdessä kohti tulevaa Agenda 2030 -toimenpideohjelman hengessä

Valtioneuvosto antaa Koulutuspoliittinen selonteon eduskuntaan kevättalvella 2021. Liiton mielestä on erittäin tärkeää, että siinä ymmärretään niin koko vapaan sivistystyön kuin kansalaisopistojen toiminnan merkitys formaalia koulutusta täydentävänä mutta samalla vahvan oman identiteetin omaavana koulutusjärjestelmän merkittävänä osana. Toimiala kaipaa kehittämistä ja katseen yhteistä suuntaamista tulevaisuuteen koronan jälkeiseen aikaan.

Kansalaisopistojen liitto toivoo, että suomalaisessa yhteiskunnassa otetaan vakavasti myös Agenda 2030 -toimenpideohjelman sivujen 62–63 tekstit **maahanmuuttajien kotouttamispalveluiden laadun, velvoittavuuden ja vaikuttavuuden parantamisesta molemmilla kansalliskielillä**. Olemme jo aikaisemmin saattaneet valiokunnan tietoon sen, että Koulutuksen kansallinen arviointikeskus Karvi julkaisi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen kahden vuoden pilottivaiheen arvioinnin ”Maahanmuuttajien koulutuspolut” elokuussa 2020 (<https://karvi.fi/vapaa-sivistystyo/maahanmuuttajien-koulutuspolut/>). Arvioinnissa, johon osallistuivat niin maahanmuuttajien opettajat kuin koulutuksen järjestäjien edustajatkin, nostetaan esille tärkeitä tuloksia ja suosituksia koulutuksen ja sen rahoituksen kehittämiseksi (<https://karvi.fi/ammattillinen-koulutus/teema-ja-jarjestelmaarvioinnit/maahanmuuttajien-koulutuspolut/>). Nyt on siis tärkeää kehittää lukutaitokoulutuksesta mahdollisimman hyvin toimiva ja sille asetettuihin tavoitteisiin vastaava koulutusmalli. Täten lukutaitokoulutus palvelisi parhaiten myös kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeita käsittelevän selonteon täytäntöönpanoa.

SANNASIRKKU AUTIO
Sannasirkku Autio
Puheenjohtaja

JAANA NUOTTANEN
Jaana Nuottanen
Toiminnanjohtaja

LIITE: Tiivistelmä hankeyhteenvedosta (Kestävä kehitys: käsityksiä Euroopasta 2012)

Sastamalan Opisto on ollut pitkään mukana useissa eurooppalaisissa koulutushankkeissa. Vuonna 2012 se osallistui hankkeeseen, jossa oli mukana viidestä eri maasta eri oppilaitosten edustajia (yhteensä 142 opiskelijaa, suomalaisia opiskelijoita Sastamalan Opistosta yhteensä 37). Hankkeessa tutkittiin kestävään kehitykseen liittyviä asioita. Ohessa suomalaisten vastaukset kahteen kysymykseen (hankeyhteenvedo: rehtori emeritus Kari Kotiranta):

Mitä ongelmia on kestävän kehityksen toteuttamiselle?

- *laiskuus, haluttomuus, ahneus, itsekkyyys, tyhmyys ja ajattelun puute (ihmisistä johtuvat ongelmat)*
- *talouskasvun ensisijaisuus kansainvälisestikin (yhteiskunnista johtuvat ongelmat)*
- *tietämättömyys, koulutuksen puute (ihmisistä johtuvat ongelmat)*
- *lainsäädäntö ei tue kestävää kehitystä (yhteiskunnista johtuvat ongelmat)*

Onko kestävä kehitys mahdollinen?

- *jos ihmiset todella tahtovat (on)*
- *vaatii asennemuutosta ja tietoa (on)*
- *yksilötasolla on (on)*
- *yhteiskunta sitoutunut jatkuvaan kasvuun (ei)*